

Як видно з таблиці, підходи науковців щодо визначення дефініції «заробітна плата» неоднозначні.

Тому, в першу чергу, доцільно визначитися із розумінням заробітної плати у цьому дослідженні.

Зважаючи на багатоаспектність представленої дефініції, вважаємо за доцільне розглядати її з декількох позицій, а саме:

– з позиції підприємця (по-перше, це стаття витрат, що знижує прибуток; по-друге, є мотиваційним чинником);

– з позиції працівника (є основним джерелом доходу і, як наслідок, ознакою підвищення рівня життя);

– як елемент ринку праці (її рівень впливає на попит та пропозицію робочої сили);

– як «грошове вираження вартості та ціни товару «робоча сила» і частково результативності її функціонування» [3, с. 584];

– як економічну категорію, що відображає стосунки роботодавця і найманого працівника [5, с. 185].

Грунтуючись на проведеному аналізі, пропонуємо таке визначення заробітної плати як комплексного індикатору: заробітна плата – це ціна, яку отримує працівник як винагороду в грошовому виразі, що стимулює його до досягнення високих кінцевих результатів праці, з одного боку, і елемент витрат виробництва – з іншого.

Список використаних джерел: 1. *Брезицька К. Ф.* Аналіз сучасних систем оплати праці в зарубіжних країнах / К. Ф. Брезицька // *Управління розвитком*. – 2011. – № 8 (105). – С. 30–31. 2. *Економіка праці та соціально-трудова відносини* : підручник / [А. М. Колот, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко та ін.] ; за наук. ред. А. М. Колота. – К. : КНЕУ, 2009. – 711 с. 3. *Економічна енциклопедія* : у 3 т. Т. 1 / редкол. : С. В. Мочерний. – К. : Академія, 2008. – 864 с. 4. *Про оплату праці* [Електронний ресурс] : Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>. 5. *Тимош І. М.* Економіка праці / І. М. Тимош. – Тернопіль : Астон, 2010. – 347 с.

УДК 657: 658.15

К. В. Гнедіна, канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
А. П. Атрошенко, студент

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ПРИЙНЯТТЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ключові слова: *управлінське рішення, прийняття управлінських рішень, альтернатива, критерій, показник.*

*Розгадуючи секрет успіху управлінців, варто дивитися не на рішення,
а на спосіб, який дозволив до нього прийти.*

Джастін Менкес

Прийняття управлінських рішень, реалізація, моніторинг результатів та оцінювання їх ефективності є невід'ємними складовими процесу управління діяльністю підприємства. Управлінське рішення спрямоване на вирішення певних управлінських завдань. Ефективність управління підприємством залежить від організації процесу прийняття управлінських рішень, а стратегічні управлінські рішення визначають вектор та напрями розвитку суб'єкта господарювання на майбутнє. Імплементация будь-якого управлінського рішення має певні наслідки, які позначаються на загальній результативності діяльності підприємства. В умовах необхідності забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання особливо важливим є врахування під час прийняття управлінських рішень не лише економічних результатів, а й екологічних та соціальних ефектів. Отже, питання формування обґрунтованих, раціональних, своєчасних управлінських рішень є актуальним у сучасних умовах, а його дослідження має велике практичне значення, оскільки рівень якості управлінських рішень позначається на ефективності функціонування підприємства та визначає перспективи його діяльності.

Дослідженню сутності понять «управлінське рішення» та «прийняття управлінських рішень», розкриттю підходів до їх формування та оцінювання ефективності присвячені наукові праці таких вітчизняних учених, як: І. Б. Гевко, В. Б. Говоруха, В. М. Колпаков, В. С. Лень, Р. М. Лепа, Н. Т. Мала, М. С. Орлів, Ю. Є. Петруня, а також роботи зарубіжних дослідників, таких як: М. Еддаус, Т. Сааті, Р. Стенсфілд, Д. Хіксон, С. Янг та багатьох інших. Водночас потребує подальшого дослідження питання прийняття та оцінювання управлінських рішень у різних сферах діяльності підприємства у сучасних умовах господарювання з метою забезпечення їх ефективності в економічному, екологічному та соціальному аспектах.

Метою цього дослідження є визначення порядку прийняття та оцінювання управлінських рішень на підприємствах у сучасних умовах господарювання.

Прийняття управлінського рішення є багатоетапним процесом, який передбачає вибір альтернативи, кожна із яких оцінюється за певними обраними критеріями. Альтернатива (від лат. *alter* – один (другий) з двох) – необхідність вибору між двома можливостями, що виключають одна одну; кожна з цих можливостей [1]. Як зазначає вчений В. С. Лень, критерій – це мета на перспективу, або вимога до проекту, яка кількісно не виражена, правило порівняння та вибору альтернатив, а також результатів дій та ефекту рішення, що приймається. Автор виділяє три основні групи критеріїв: критерії цілей, критерії засобів (ресурсів), критерії траєкторій (шляхи досягнення мети) [2]. Критерії можуть оцінюватися на основі кількісних та якісних показників, що дозволяє порівнювати альтернативи.

Для порівняння варіантів рішень можна використовувати різні методи моделювання: екстраполяція, технічні, економічні, соціальні та комбіновані експерименти [2]. Оскільки критерії можуть бути різними та не завжди мають кількісну характеристику, то для оцінювання альтернативних рішень та вибору альтернативи можна застосувати метод експертних оцінок, здійснивши ранжування альтернатив за певними критеріями, а також метод аналізу ієрархій Томаса Сааті [3; 4], який використовується для вирішення завдань, що потребують оцінювання альтернативних варіантів рішень за багатьма критеріями в умовах невизначеності та ризику. Застосування цього методу передбачає побудову моделі проблеми вибору рішення, де визначається ціль, критерії та альтернативи.

Під час прийняття управлінських рішень, реалізація яких матиме певні соціальні наслідки, важливим є врахування думки споживачів продукції (послуг) підприємства. У такому разі з метою оцінювання альтернатив слід здійснити анкетування споживачів. При цьому кожному із критеріїв на основі оцінювання значущості його для споживача присвоюється ваговий коефіцієнт за десятибальною шкалою, оскільки для оцінювання альтернатив використовуються різні показники, після чого кожний критерій оцінюється споживачем відповідно до рівня задоволення його вимог [5]. Отже, під час прийняття рішень важливим є застосування системного підходу та врахування усіх факторів впливу на суб'єкт господарювання, альтернатив та ризиків.

Будь-яке управлінське рішення спрямоване на досягнення певної мети (ефекту, результату), а тому й рівень його ефективності може бути оцінений за ступенем її досягнення. Ефект та ефективність є складовими частинами одного цілого, «ефект» відображає результат від реалізації рішення, а «ефективність» – наслідки. Економічну ефективність управлінського рішення можна розглядати одночасно як ступінь досягнення бажаного ефекту (мети, результату), а також як співвідношення ефекту із понесеними у процесі реалізації управлінського рішення витратами. При цьому управлінське рішення може мати позитивний економічний ефект, в той же час у процесі його впровадження можуть мати місце негативні екологічні або соціальні результати (ефекти). Тому до оцінювання ефективності управлінського рішення слід підходити комплексно та застосовувати багатокритеріальний підхід, враховуючи економічні, соціальні та екологічні результати від реалізації рішення.

Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки:

1. У процесі прийняття управлінського рішення важливо чітко сформулювати мету, всебічно дослідити проблему, провести фундаментальний аналіз поточної ситуації та ідентифікувати наявні обмеження для вибору можливих варіантів рішення, визначити альтернативи

та оцінити їх за обраними критеріями на основі системи показників, що дозволить обрати один із можливих варіантів, враховуючи переваги та недоліки і наявні ризики. При обґрунтуванні управлінського рішення для досягнення бажаного ефекту та вирішення певного завдання слід розглядати різні способи його вирішення та формувати багато варіантів рішення (альтернатив), а при оцінюванні альтернатив - використовувати кількісні та якісні критерії.

2. Ефективність управлінського рішення недоцільно оцінювати лише на основі фінансово-економічних показників, оскільки прийняте рішення може мати певні соціальні та екологічні ефекти. Тому до оцінювання управлінських рішень слід підходити комплексно та, визначаючи критерії оцінювання ефективності, враховувати усі наслідки від прийнятого та реалізованого рішення. Отже, для оцінювання ефективності управлінського рішення необхідно застосовувати багатокритеріальний підхід, що передбачає оцінювання інтегральної ефективності управлінського рішення за певними критеріями та системою показників у межах обраних критерії оцінювання.

Список використаних джерел: 1. *Філософський енциклопедичний словник* / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; редкол.: В. І. Шинкарук (голова). – К. : Абрис, 2002. – 742 с. 2. *Лень В. С. Управлінський облік* / В. С. Лень. – К. : Знання-Прес, 2006. – 317 с. 3. *Saaty T. Принятие решений. Метод анализа иерархий* / Т. Саати. – М. : Радио и связь, 1993. – 320 с. 4. *Saaty Thomas L. Decision making with the analytic hierarchy process* / Thomas L. Saaty // *Int. J. Services Sciences*. – 2008. – Vol. 1. – No. 1. – P. 83–98. 5. *Гнедіна К. В. Обґрунтування вибору альтернативи розвитку системи міського пасажирського транспорту* / К. В. Гнедіна // *Вісник ЧДГУ*. – 2013. – № 1 (64). – С. 84–90.

УДК 657.1

Ю. В. Держилова, магістр

В. А. Нехай, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

МІСЦЕ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА

Ключові слова: система бухгалтерського обліку, інформаційні системи, інформаційні потреби стейкхолдерів.

Становлення і розвиток національної економіки значно розширили межі використання інформаційних ресурсів системи бухгалтерського обліку. З'являються нові користувачі облікової інформації, і як результат – нові об'єкти та завдання бухгалтерського обліку. Створюється нова управлінська інформаційна система, основу якої становить підсистема бухгалтерського обліку, яка здатна перетворити необлікову та облікову інформацію і довести її до менеджменту підприємства (управлінський облік) і зовнішніх користувачів (фінансовий облік).

Одним з головних чинників, що впливає на ефективність управління підприємством, є дієздатна система бухгалтерського обліку, що генерує інформацію про взаємозв'язки між діяльністю центрів відповідальності і відповідними показниками, які характеризують ефективність їх діяльності. Розвиток підприємств, зростанням масштабу їх функціонування приводить до збільшення інформаційних потоків підприємства та запровадження на підприємстві комп'ютерних інформаційних технологій.

Науковий інтерес теоретичних та методологічних аспектів розвитку та впровадження комп'ютерних інформаційних систем на підприємствах різних галузей економіки займалися такі вчені, як: М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, С. В. Івахненко, Г. Г. Кірейцев, Ю. А. Кузьмінський, В. С. Лень, Ю. І. Осадчий, М. Г. Чумаченко. Проте багато проблем щодо впровадження інформаційних технологій є неповністю дослідженими.

Аналіз літературних джерел свідчить про відсутність розбіжностей серед науковців та практиків у визначенні інформаційної системи обліку як сукупності інформації, апаратно-програмних і технологічних засобів, засобів телекомунікації, баз і банків даних, методів і процедур, персоналу управління, які реалізують функції збору, обробки, накопичення і обробки інформації для підготовки і прийняття ефективних управлінських рішень.